

ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗМІЦНЕННІ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ УКРАЇНИ

Метою дослідження є пошук нових методів, технологій, інструментів, що використовуються в зовнішньоекономічній діяльності, які сприяють скороченню витрат часу та коштів на проведення фінансових операцій, що в результаті покращить фінансовий стан суб'єктів господарювання України.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, е-комерція, акредитив.

Здійснення розрахункової діяльності останніми роками зазнає впливу з боку нових інформаційних технологій, які знаходять все більше застосування при взаємодії між контрагентами. Її головна задача полягає в прискоренні процесу розрахунків, вирішення якої можливе при поєднанні традиційних механізмів з сучасними досягненнями інформаційних технологій. Це дозволить набути таких рис, які кардинально змінять їх вигляд у найближчому майбутньому. Наприклад, останнім часом розвиток комерції дає можливість стверджувати, що все більших темпів набирає такий її напрям, як електронна комерція, або е-комерція – будь-яка форма бізнес-процесу, при якій взаємодія між суб'єктами проходить електронним способом (з використанням Інтернет-технологій). Вона стимулює подальше вдосконалення відносин між контрагентами та побудову нових моделей і процесів у діяльності підприємств.

Е-комерція має декілька суттєвих переваг порівняно з традиційними технологіями:

- зниження витрат часу та коштів на обробку трансакції;
- спрощення процедури розрахунків та підвищення швидкості їх проведення;
- покращення якості фінансової інформації та можливостей щодо доступу до неї.

Ці переваги впливають на стан прибутковості підприємств, що є основною метою їх діяльності, а е-комерція стає організаційно-технологічним інструментом поєднання контрагентів у їх намірах здійснювати операції між собою.

Метою нашого дослідження є пошук нових методів, технологій, інструментів, які сприяють скороченню витрат часу та коштів на проведення фінансових операцій, що в результаті покращить фінансовий стан суб'єктів господарювання України.

Безумовно, проведення розрахунків через систему SWIFT можна вважати за значне досягнення в цій сфері. Та все ж вона залишається системою обміну електронними повідомленнями і не працює з реальними платіжними та комерційними документами.

Таким чином, можна стверджувати, що використання Інтернет-технологій у зовнішньоекономічній діяльності дає можливість заощаджувати на часі та вартості проведення трансакції. З іншого боку, їм притаманний значний ризик, пов'язаний здебільшого основному з природою

міжнародних зв'язків. Тому перед будь-якою компанією, яка працює на зовнішньому ринку, постає основна задача – пошук шляхів для нівелювання ризику або приведення його (ризiku) до прийнятного рівня [8, с. 316]. Традиційно, при існуванні значних ризиків у міжнародній практиці використовується ряд фінансових інструментів. Зокрема, якщо відносини між контрагентами не мають під собою достатнього рівня довіри, вони користуються допомогою банків, які можуть дати обом сторонам достатні гарантії платежу та поставки товарів [9, с. 48-53].

У такому випадку найкращим інструментом взаємодії між контрагентами стає документарний акредитив. Але його використання базується на паперовій основі, тобто весь процес використання акредитиву вимагає від контрагентів та їх банків постійної взаємодії, особливо, якщо слід вносити корективи до змісту акредитиву [5, с. 8-10].

Тобто заява на відкриття акредитиву, сам акредитив, товарно-транспортні документи мають бути оформлені належним чином і переміщені поштово-кур'єрськими службами від імпортера до експортера та навпаки через їхні банки. Такий процес розтягнений у часі, передбачає витрати на оплату послуг кур'єрів і, звичайно, через тривалість здійснення самої операції її вартість (оплата послуг банку) значна. Деякою мірою це знижує привабливість акредитивної форми розрахунків, незважаючи на наявні переваги в гарантіях оплати та поставки.

Але звернемося до статистики, згідно з даними ПАТ «Державний експортно-імпортерний банк України» сукупний обсяг акредитивних договорів станом на 2010 р. складав 1,207 млрд дол. США. За наступний календарний рік він зріс на 19,3% і в 2011 р. вже становив 1,4 млрд дол. США, та на 31.12.2012 р. скоротився на 34,2% і складав 0,48 млрд дол. США [1]. У структурі здійснених акредитивів переважну більшість становлять акредитиви за експортними операціями (див. табл. 1). Станом на 31.12.2010 р. на акредитиви за експортними операціями припадало 80% усіх виданих «Укресімбанком» акредитивів, проте ситуація кардинально помінялася в 2011р. Таким чином на акредитиви за імпортними операціями припало 20%. Хоча в попередньому році питома вага акредитивів за експортними операціями була дещо більшою – 81,2%, тоді як імпортні акредитиви становили 18,8%. Це пов'язано з більшими темпами зростання обсягів

імпортних акредитивних договорів – 127,27%. Обсяги експортних акредитивних договорів за той самий період

зросли лише на 114,28% зі 0,98 млрд дол. США до 1,12 млрд дол. США.

Таблиця 1. Обсяги імпортних та експортних акредитивних договорів «Укрексімбанку»

Назва показника	2010р.		2011р.		2012р.	
	млрд. дол.США	%	млрд. дол.США	%	млрд. дол.США	%
Обсяги імпортних акредитивних угод	0,22	18,8	0,28	20	0,38	79,2
Обсяги експортних акредитивних угод	0,98	81,2	1,12	80	0,1	20,8
Загальний обсяг акредитивних угод	1,207		1,4		0,48	

Також за даними «Укрексімбанк» станом на 31.12.2012 р. в більшості акредитивів як валюту розрахунку використовували долар США (див. рис. 1), на який припадало 61%. Водночас євро охоплює 39%. Інші валюти використовуються вкрай рідко, тому питома вага таких валют є незначною. Водночас варто зазначити, що у 2000 році, до моменту введення євро у готівковий обіг, учасники зовнішньоекономічної

діяльності надавали перевагу європейським валютам, які відзначались більшою надійністю. Найчастіше використовувалась німецька марка, на яку припадало 27%, швейцарський франк використовувався значно рідше – у 4% випадків – та євро (6 %). Крім цього, 3 % акредитивних договорів використовували російській рубль як валюту розрахунків, а значна більшість укладених угод – 60% – проводилася у доларах США.

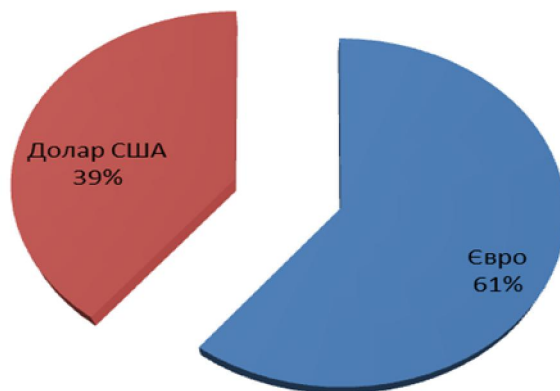


Рис. 1. Структура акредитивних договорів у валютному вираженні станом на 31.12.2012 р. за даними «Укрексімбанку»

Як бачимо з вищевикладеного, можна сказати, що затребуваність у цьому фінансовому інструменті є чимала. Тому постає необхідність створити умови, які дозволили уникнути більшості невіправданих витрат як коштів, так і часу. Сучасний розвиток технологій надає можливість здійснити це наявними засобами вже зараз. По-перше, акредитив з паперового носія перетворюється на цифровий документ, який знаходиться в мережі Інтернет і доступний всім учасникам акредитивного процесу. Це сприяє спрощенню акредитиву, при одночасному збереженні його юридичної сили [4]. Крім того, електронні альтернативи акредитива зберігають усі ті переваги, що дає і паперовий аналог, але у формі більш простій, швидкій для обробки та проведення змін, менш дорогій та повністю не паперовий. Нарешті, рух інших документів (наприклад товарно-супровідних) повинен також перейти на електронну основу. Це не має вирішального значення з точки зору економії часу, адже доставка товару навряд чи може бути здійснена темпами, близькими до швидкості доставки документів кур'єрською службою, але дозволяє більш оперативно

та ефективно здійснювати взаємодію між усіма суб'єктами при акредитивних відносинах.

Водночас паралельно із вказаними діями банки по всьому світові збільшують автоматизацію процедур торговельних розрахунків, пропонуючи свої технології компаніям, що пов'язані з зовнішньоекономічною діяльністю. Так дві найбільші системи міжнародних міжбанківських розрахунків SWIFT та Idenrus розвивають процедури, що дозволять у майбутньому замінити торгові документи електронними повідомленнями [6, с. 139]. Ці дії є ключовими для забезпечення успіху таких систем як TradeCard, Volero.net, GlobalTrade та TradeLC і спричинено неможливістю їх нормального функціонування без повної автоматизації процесів взаємодії між банками та контрагентами[10, с. 211-216].

Звичайно, досвід застосування технологій наведених компаній є корисним, але в межах цього дослідження пропонується принципова схема здійснення акредитивної форми розрахунків, застосування якої вирішує низку важливих питань у механізмі її проведення та вимагає додаткових дій (перш за все

стосовно світової кооперації) по уніфікації законодавчо-нормативних актів, розробки єдиних вимог до інформації, що передається через електронні мережі [7, с. 211].

Запропонована схема (рис. 2) суттєво доповнює традиційний механізм здійснення акредитивної форми розрахунків, одночасно зберігає її позитивні риси і дає нові переваги в її застосуванні.



Рис. 2. Принципова схема здійснення розрахунків з використанням електронного акредитиву

Так після підписання договору між імпортером та експортером (1) останній повідомляє про свою готовність відвантажити товар (2). Імпортер заповнює спеціальну форму-заяву на акредитив у вигляді електронного документу (3), дані з якого банк використовує для складання електронного акредитиву (4). Акредитив через електронну мережу пересилається імпортеру для електронного підпису (5). Підписаний документ (6) повертається до банку і спрямовується до національної бази даних електронних підписів (7) для звірки та підтвердження справжності підпису. Після цього акредитив повертається в банк (8) і передається до банку експортера (9) для перевірки. Окрім стандартної процедури перевірки акредитиву, авізуючий банк може здійснювати перевірку справжності електронного імпортера. З цією метою він надсилає запит (10) до національної бази даних електронних підписів у своїй країні, яка звертається до відповідної бази даних у країні імпортера (11). Отримане підтвердження (12) спрямовується до банку експортера (13), і останній доводить до відома експортера умови акредитиву (14). Експортер, після перевірки достовірності акредитива умовам укладеної угоди, відвантажує товар (15). Товарно-транспортні документи (також в електронному виді), які отримано від транспортної компанії (16), експортер пересилає до свого банку (17), де вони перевіряються і переводяться до банку імпортера (18). Одержавши документи, банк імпортера проводить їх перевірку і в разі підтвердження відповідності здійснює платіж банку експортера (19). При цьому з рахунку імпортера списується відповідна

сума коштів (20). Банк експортера, після отримання коштів, зараховує їх на рахунок експортера (21). Банк-емітент передає комерційні документи імпортеру (22) і той стає власником товару, який отримує в пункті призначення.

Подібна схема, не дивлячись на значне зростання кількості поступових років, насправді не призводить ні до значного ускладнення процедури здійснення розрахунків, ні до збільшення часу її проведення. Це пов'язано з тим, що:

- відсутнє фізичне переміщення документів між суб'єктами розрахункових відносин;
- ідентифікація та підтвердження електронного підпису здійснюється в автоматичному режимі завдяки використанню єдиного стандарту передачі даних.

При зіставленні витрат на проведення акредитивної форми розрахунків традиційним способом та на непаперовій основі можна стверджувати, що основні витрати навряд чи можна суттєво зменшити і вони залишаються незмінними. Але, як видно з таблиці 2 [1],[2],[3], значні переваги все-таки існують. Зокрема, витрати на кур'єрські послуги та пересилка документів через мережу Інтернет майже нічого не коштують. Значно зменшується вартість телекомунікаційних витрат через існування альтернативних шляхів взаємодії суб'єктів акредитивних відносин (наприклад, електронної пошти). Вирішальним фактором, звичайно, є економія часу та уникнення значних втрат від відволікання з обігу коштів або залучення кредиту.

Таблиця 2. Порівняльний аналіз витрат при застосуванні звичайного та електронного акредитивів

Види витрат	Звичайний акредитив	Електронний акредитив	Ефект
витрати пов'язані з залученням коштів (при сумі акредитиву 50 000 USD, та процентній ставці – 10%), дол. США	75-110	25-40	-50-70
витрати на пересилку документів (кур'єрські послуги), дол. США	10-15	1	- 19-24
телекомунікаційні витрати, дол. США;	10-20	5-10	-15-20
Витрати часу на проведення всієї акредитивної угоди, днів	5-7	1-2	-4-5
Усього витрат, дол. США	125-175	30-50	-95-125

Таким чином, наведені характеристики дозволяють зробити висновок, що використання електронних акредитивів дозволяють скоротити витрати на 100-200 USD, які при загальному обсязі витрат на акредитив в сумі 50 000 USD дорівнюють 1000-1500 USD, тобто реальна економія складає від 3 до 10%. Причому це стосується не однієї сторони, а обох контрагентів. Тобто сумарний ефект можна збільшити. І найбільш важливим вирашем стає п'ятикратна економія часу.

За останні десятиліття ми спостерігаємо за НТП, а саме за використанням новітніх досягнень у галузі інформаційних технологій. Окремі країни спрямували свої зусилля на реалізацію національних проектів, використовуючи при цьому можливості, які надає мережа Інтернет.

Такі проекти досить органічно доповняють подальший розвиток електронної комерції і дозволяють:

- знизити вартість обробки трансакції;

- спростити процедури розрахунків та підвищити швидкість їх проведення;
- розширити інформаційні можливості бухгалтерського обліку та фінансових систем;
- покращити якість фінансової інформації та можливості щодо доступу до неї.

Звичайно, що для досягнення поставленої мети необхідно здійснити певні підготовчі кроки, які стосуються врегулювання законодавчої бази на національних та міжнародному рівнях щодо використання електронних документів та електронно-цифрових підписів (у тому числі її уніфікація), створення баз даних електронно-цифрових підписів для можливості швидкого підтвердження їх справжності, впровадження єдиного формату передачі даних та захищених каналів їх транспортування тощо.

Список літератури

1. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.eximb.com>.
2. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.aval.ua>.
3. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.otpbank.com.ua>.
4. Інструкція НБУ № 22 від 21.01.2004р. «Про безготівкові розрахунки в національній валюті»
5. Пластун В. Л. Проблеми та тенденції розвитку систем електронних розрахунків на міжнародних ринках / В. Л. Пластун // Вісник УАБС. – 2008 – №1 (34) с. 124
6. Покровская В. В. Организация и регулирование внешнеэкономической деятельности: учебник / В. В. Покровская. – М. : Юристъ, 1999. – 456 с.
7. Руденко Л. В. Розрахункові та кредитні операції у зовнішньоекономічній діяльності підприємства: підручник / Л. В. Руденко. – К. Лібра, 2002. – с. 304
8. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств: навч. посібник / Р. А. Слав'юк. – Київ: ЦУЛ, 2002. 460с.
9. Фере В. А. Методи оцінки фінансового ризику / В. А. Фере, О. В. Романченко // Фінанси України. – 2007. – №2. – С. 48-53.
10. Чайковський Я. І. Перспективи розширення та розвитку видів банківського кредиту / Я. І. Чайковський // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Збірник наукових праць: Т.6. – Суми, 2002. с. 211-216.

РЕЗЮМЕ

Кричківський Владислав

Использование новейших технологий в укреплении финансового состояния субъектов хозяйствования Украины

Целью исследования является поиск новых методов, технологий, инструментов, используемых во внешнеэкономической деятельности, которые способствуют сокращению затрат времени и средств на проведение финансовых операций, что в результате улучшит финансовое состояние субъектов хозяйствования Украины.

RESUME

Krychkivskyi Volodymyr

Use of the latest technology in strengthening of financial state of subjects of state entities of Ukraine

The aim of the research is searching of new methods, technologies, tools used in foreign economic activities which contribute to reducing the time and cost to conduct financial transactions. The improvement of the financial position of the entity in Ukraine will finally result.

Стаття надійшла до редакції 27.02.2013 р.